

BELEDİYELERİN SPORA KATKILARI VE SPOR KULÜPLERİNE YARDIMLARI

Sadettin DOĞANYİĞİT
Denetçi

I-GİRİŞ

1982 Anayasası; Devletin, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri alışkanlıkları ile cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alacağı (madde 58) ve ayrıca her yaştaki Türk Vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alacağı, sporu kitlelere yayılmasını teşvik edeceği ile başarılı sporcuları koruyacağı (madde 59) hükümlerine yer vermektedir.

Bu meyanda yöre halkına yerel nitelikte hizmet götürmek için kurulan belediyeler de 1580 sayılı yasada sayıldığı üzere spora bazı yerel katkılar sağlamak durumundadırlar. Ancak spor faaliyetlerinin organize haline gelmiş biçimi olan spor kulüplerine belediyelerin mali ve aynı katkıları yerine göre tamamen veya kısmen sınırlandırılmıştır.

Özetle; makalemizde öncelikle belediyelerin spora katkıları ile spor kulüplerine yapacakları yardımların yasal sınırlarının nasıl olması gerektiği hususları mevcut mevzuat ve yargı kararları ışığında çeşitli yönleriyle irdelenecektir.

Diğer taraftan sportif faaliyet ve çalışmaların tüzel kişilik kazanmış hali durumundaki spor kulüpleri "dernek" statüsünde olup, bütünüyle Dernekler Yasası hükümlerine tabidirler. Bu nedenle 1580 sayılı Belediye Yasası ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilatı ve Görevleri Hakkındaki Yasanın Spora bakışını tespit ettikten sonra, Dernekler Yasası bağlamında spor ve spor kulüpleri kavramları incelenmeye çalışılacaktır.

II-BELEDİYELERİN SPORA KATKILARI

A- BELEDİYE YASASI'NIN SPORA BAKIŞI

Belediyelerin, spora yerel mahiyetteki katkı ve yardımlarının ne şekilde olacağı 1580 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesinde sayılmıştır. Bu katkıları ilgili madde "oyun ve spor yerleri yapmak" (33 üncü bend), "yarış yerleri yapmak ve işletmek" (46 ncı bend) "Gençler için mahallin ihtiyacıyla mutenasip stadyumlar tesis etmek ve işletmek" (54 üncü bend) şeklinde sınırlayarak hüküm altına almıştır.

Dikkat edileceği üzere Yasa, belediyelerin spora katkılarının ne olması gerektiğini belirtirken "gibi", "vb." kavramlarını kullanmayarak bu katkıları tek tek sayma yolunu seçmiştir. Ayrıca ilgili bentlerde, spor kulüplerine herhangi bir aynı ve nakdi yardımda bulunulması öngörülmemiş, ilgili

Yasanın belediyelere sadece "oyun ve spor yerleri ile yarış yerlerinin, yapılması, stadyumların tesisi ile işletilmesi" görevlerini verdiği açıktır.

Belediyelerin ilgili fıkralarda sayılan görevlerini yerine getirmesindeki en önemli şartın ise, ilgili katkıların yerel hizmetler meyanda sadece ilgili yöre halkına yönelik yapılmasıdır. Dolayısıyla bir belediyenin diğer bir belediye (komşu şehir) sınırları içerisinde ilgili tesisleri yapması düşünülemez.

B- DİĞER YASALARIN BELEDİYELERE YÜKLEDİĞİ SPOR İLE İLGİLİ GÖREVLER

3289 Sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanununun 14 üncü maddesi, Belediye ve İl Özel İdarelerinin bir sene evvelki gelir toplamlarının ayrı ayrı yüzde birini "beden terbiyesi ve spor faaliyetleri" için tahsis etmek zorunda olduğu hususunu hükme bağlamıştır.

Tahsis edilen bu paraların belediye ve özel idare bütçesinin tasdikini takip eden 6 ay içinde mahallin gençlik ve spor il müdürlüğü bütçesine aktarılacağı; ilgili yerel yönetimlerinin bütçelerine bu tahsisatı koymamaları durumunda bütçelerini tasdike yetkili makamlar tarafından re'sen konulacağı hükümlerine de 3289 sayılı Yasanın 14.maddesinde yer verilmiştir. Ayrıca belediye ve özel idarelerin aktaracağı bu kaynağın nerelerde kullanılacağı hususlarına da ilgili madde ile açıklık getirilmekte ve bu payların yüzde sekseninin münhasıran mahallin spor saha ve tesislerinin yapılmasında; yüzde yirmisinin ise, mahallin gençlik ve spor teşkilat ve faaliyetleri ile gerekli spor malzemelerinin tedarik masrafları için Genel Müdürlükçe tespit edilen genel prensipler çerçevesinde harcanmasında kullanılacağı kayıt altına alınmıştır.

Dolayısıyla belediyelerin bu meyanda Spor Kulüplerine doğrudan ayni veya nakdi herhangi bir katkı yapabilmelerine imkan bulunmamaktadır. İlgili yasa uyarınca belediyelerin spora katkıları, kesinleşmiş belediye gelirlerinden bir kısmının Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü bütçesine aktarılması ile sınırlı kalmaktadır.

Bununla beraber aynı Kanununun "Tesis yapma mükellefiyeti" başlıklı 26.maddesi, memur ve işçi sayısı 500'den fazla olan kuruluş ve fabrikaları, öncelikle kendi personeline beden eğitimi ve spor yaptırmak için, yönetmeliğinde belirtilecek esaslara göre spor tesisleri yapmaya ve antrenör tutmaya mecbur bırakmaktadır. Bu hükme müeyyide olarak; belirtilen süre içerisinde gerekli spor tesislerini inşa etmeyen ve antrenör tutmayan fabrika ve kuruluşları, sürenin bitiminde ve müteakip bir yıl, tebliğ tarihinde çalıştırdıkları her işçi ve memur için, o tarihte yürürlükte bulunan brüt asgari ücretin üçte biri tutarındaki bir cezayı en geç 1 ay içinde ödemekle yüzyüze bırakmaktadır. Tahsil olunan paraların Türk Sporunu Teşvik Fonuna intikal et-

tirileceği; Belediyelerin, şehir planlarını hazırlarken, spor tesislerine tahsis edecekleri yerlerin tespitinde, il veya ilçe danışma kurulu ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün görüş ve teklifini esas alacakları ve ilgili Müdürlüğün muvafakatı olmaksızın nazım imar planlarının spor tesisleri ile ilgili kısımları üzerinde değişiklik yapılamayacağı da 26.madde hükümleri arasındadır.

Bu durumda ilgili maddenin; Belediyeler Kanunu gereğince tüm belediyeler için zaten zorunlu görev olan "Spor tesisi yapma" mükellefiyetini, 500'den fazla personeli bulunan belediyeler için (3289/25 madde hükmü) müeyyideli ve zorunlu bir görev olarak öngördüğü düşünülebilir.

Görülebileceği üzere 3289 sayılı yasa hükümlerinin spor alanında belediyelere yüklediği mükellefiyetler kaynak aktarılması ve bir kısım belediyeler için de spor tesisi yapımı ve antrenör tutulması ile sınırlıdır ve genel niteliktedir.

Bununla beraber belediyenin, belde gençlerine oyun ve spor amacıyla aldığı ve belediye ayniyatına kaydettiği mahalli ve milli folklor giysi giderlerini Sayıştay 7 nci Dairesi 1580 sayılı kanunun 33.bendi kapsamında değerlendirmiş ve beraat ettirmiştir. (24.10.1991 gün ve 7092-6 no.lu karar)

Buraya kadar incelediğimiz yasa hükümleri spor kulüplerine yapılabilecek herhangi bir yardımı içermemektedir.

Spor faaliyet ve çalışmalarının tüzel kişilik kazanmış şekli olan gençlik ve spor kulüplerine belediyelerin yardımları ayrı bir başlık altında incelenecektir.

III. BELEDİYELERİN SPOR KULÜPLERİNE YARDIMLARI

3289 Sayılı Yasanın 20.maddesi gereğince, spor kulüpleri, Dernekler Kanununa göre teşekkül eder ve tescil ile Gençlik ve Spor Teşkilatına dahil olurlar.

Tescil edilen bu derneklerden spor faaliyeti amacına yönelik olanlar "spor kulübü" boş zamanları değerlendirme amacına yönelik olanlar "gençlik kulübü" ve her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar "gençlik ve spor kulübü" adını alırlar.(2908/57-3.fıkra hükmü)

Yasak olmasına rağmen spor kulüpleri ile siyasal kişi ve kurumların birbirleriyle yakın ilişki içerisinde olabildiği ve özellikle profesyonel futbol kulüplerinin yönetiminde söz sahibi olunmasının prestij olarak görüldüğü günümüzde, kulüp olarak oluşan bu gücün kötüye kullanılabileceği ihtimalini de gözönünde bulunduran Yasa Koyucu ve yargı organlarımız, spor kulüplerine belediyelerin yardımda bulunması konusuna titizlikle yaklaşmaktadır.

Bu kısa açıklamadan sonra belediyelerin spor kulüplerine yardımları amatör ve profesyonel kulüp ayrımı bağlamında incelenecektir.

A- AMATÖR KULÜPLERE YARDIM

2908 Sayılı Dernekler Yasasının "Gençlik ve Spor Kulüpleri" başlıklı 97 nci maddesi ilk fıkrası gereğince, kamu kurum ve kuruluşlarında, yükseköğretim kurumlarında ve özel kuruluşlarda, kendi mensupları tarafından, spor faaliyetlerini yönlendirmek ve boş zamanları değerlendirmek için bu kurum ve kuruluşlar bünyesinde dernekler kurulabilir. "Amatör" nitelik taşıyan bu kulüplere yapılacak kamu yardımları mezkûr yasanın 61 inci maddesinde düzenlenmiştir. "Derneklere yapılacak yardımın şartları" başlıklı 61.maddenin son fıkrası gereğince, "kamu kurum ve kuruluşları ile yükseköğretim kurumları da 57 inci maddenin birinci fıkrasına göre kurulan amatör kulüplere yardım edebilirler."

Bir diğer husus, belediyeler 61.nci madde hükmü gereğince genel olarak "kamu yararına çalışan" derneklere yardım edebilirler. Ancak herhangi bir derneğin kamu yararına çalışma niteliğini kazanabilmesi ağır şartları gerektirmektedir. Dernekler Yasası'nın 58 ve 59 uncu maddelerine göre bir derneğin kamu yararına çalışan derneklere sayılabilmesi için, en az bir yıldan fazla faaliyette bulunması ve amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması ile ilgili bakanlıkların görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi, Danıştay İdari İşler Kurulunun Kararı ve Bakanlar Kurulunun onayı gerekir.

Uygulamada örneği bulunmasa bile amatör veya profesyonel nitelikteki spor kulüplerinin kamu yararına çalışan dernek niteliğini kazanarak 61 inci madde uyarınca belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşundan yardım almaları yasal olarak ihtimal dahilindedir. Ancak, her kamu yararına çalışan derneğe belediyelerin yardım yapmakta özgür olacağı düşünülmemelidir. Nitekim Sayıştay 5.Dairesi, 19.3.1987 gün ve 990 sayılı kararında, ilgili derneğe yardım yapabilmesi için, kamu yararına çalışan dernek olması yanında, dernek amacı ile yerel yönetimlerin amaçları arasında uygunluk olması ve bütçe kararlarında açıklık bulunması şartlarının birlikte aranmasının gerektiğine karar vermiştir.

Diğer taraftan Dernekler Yasasının 57 nci maddesi gereğince belediye bünyesinde kurulan amatör spor kulübüne belediye tarafından yapılan yardımın yasal olduğuna ilişkin Sayıştay 2.Dairesinin 7.12.1993 gün ve 30724 No'lu kararında şöyle denilmektedir.

"Kamu kurum ve kuruluşlarının spor faaliyetlerini yönlendirebilmek için, kurum ve kuruluşlar bünyesinde spor kulüpleri kurabilecekleri ve spor faaliyetlerine katılacak derneklerin Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kütüklerine kayıt ve tescil edilmesi ve bu işlemleri yaptıran spor kulüplerine, genel, katma ve mahalli idareler bütçelerinden yardım yapılabileceği 2908 Sayılı Kanun'un 57. ve 61.maddeleri hükmü olup, buna göre, Beden Ter-

biyesi Genel Müdürlüğü'nden alınmış tescil belgesi bulunan belediye spor kulübüne yapılan yardımın mevzuata aykırı bir yönü bulunmadığına karar verildi."

Ayrıca Sayıştay Temyiz Kurulu 28.05.1991 gün ve 22502 No'lu Kararıyla, Belediye bünyesinde kurulan amatör nitelikteki gençlik ve spor kulübüne belediye bütçesinden yardım yapılmasından dolayı verilen tazmin kararını kaldırmıştır.

Bununla beraber Sayıştay 8.Dairesi, 4.3.1993 gün ve 2739 no'lu kararı ile, Belediye tahsilat makbuzuyla dernek ve kulüplere yardımı toplanamayacağına karar vermiştir.

Yargı kararlarında da değinildiği üzere, Dernekler Yasası'nın 57.maddesi birinci fıkrası gereğince belediyelerin, kendi bünyelerinde kendi mensuplarınca kurulan amatör spor kulüplerine aynı yasanın 61.maddesi gereğince yardımda bulunmaları mümkündür.

Ancak kanaatime göre belediyelerin 57.madde hükmü dışında kurulan amatör spor kulüplerine yardımda bulunmaları imkânı bulunmamaktadır. Zira Dernekler Yasası'nın 61 nci madde hükmü belediyelerin amatör kulüplere yardımını sınırlandırmıştır.

Bu cümleden olarak Sayıştay 2.Dairesi ilgili yöreye ait mahalle takımları için alınan spor malzemesi bedellerinin bile belediye bütçesinden ödenebilmesini mümkün görmemiştir.(21.11.1991 gün ve 3937 no.lu karar)

Dernekler kanununun 57.maddesi birinci fıkrası dışında kurulan bir amatör spor kulübü ile ilgili olarak Sayıştay 8.Dairesinin aldığı bir kararda ise şöyle denilmektedir:

"Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 29., Belediye Kanunu'nun 15., 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 61/2., 59.ve 57/1.maddeleri hükümleri karşısında, Spor kulübüne belediye bütçesinden yardım yapılması mümkün olmadığı halde böyle yapılmayarak yapılan yersiz ödemenin, sorumluluğu üstlenen belediye başkanından tazminen tahsiline karar verildi." (16.12.1993 gün ve 2832 no.lu Karar)

B.PROFESYONEL KULÜPLERE YARDIM

Dernekler Yasasının 61 inci maddesi hükmü gereğince profesyonel spor kulüplerine Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü yardım yapabilir. Bunun dışında 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun "Yönetim kurulunun görevleri" başlıklı 10 uncu maddesi (h) fıkrası gereğince ilgili kurulun görevleri arasında, "..... futbol faaliyetlerinin her türlü araç, gereç, malzeme ve benzeri ihtiyaçlarını karşılamak" denilerek sayılmıştır. Dolayısıyla profesyonel spor kulüplerine yardım yapabilecek bir diğer organ Futbol Federasyonudur.

Bu nedenle belediye ve diğer kamu kurumlarının profesyonel spor kulüplerine her ne şekilde olursa olsun yardımda bulunması yasal değildir. (*)

Profesyonel spor kulübünün ilgili belediyenin adını taşıması, durumu değiştirmeyecektir. Zira belediyeler, yukarıda belirtildiği üzere, sadece Dernekler Yasasının 57.maddesi ilk fıkrası hükümleri kapsamında belediye bünyesinde kurulan amatör belediye spor kulüplerine yardım yapabileceklerdir.

IV. SONUÇ

Belediyelerin spora ve amatör spor kulüplerine yapabilecekleri katkı, teşvik ve yardımların sınırının ve şeklinin nasıl olması gerektiği hususları yasal hükümler ve yargı kararları çerçevesinde incelenmiştir. Görüleceği üzere gerek 1580 sayılı Belediye Yasası ve gerekse belirtilen diğer yasalar, spor ve amatör spor faaliyetleri ile gençlik ve spor kulüplerini birbirinden farklı değerlendirmiş ve 1982 Anayasası'nın da etkisiyle, spor ve spor tesisleri ile amatör nitelikteki spor faaliyetlerinin belediye ve diğer kamu kuruluşlarınca teşvikine önem vermiş; ancak, haklılık payı olabilecek bazı nedenlerden dolayı aynı teşviki Dernekler Yasasının 57'nci maddesi birinci fıkrası hükmü dışında kurulan amatör spor kulüpleri ile profesyonel spor kulüpleri için öngörmemiştir. Bunun en önemli nedenlerinin; bu tür amatör spor kulüpleri ve profesyonel spor kulüplerinin amaçları dışında faaliyet gösterebileceği konusundaki kaygılar ile Anayasa'nın öngördüğü kamusal teşvik ve katkının spor faaliyetlerinin tüzel kişilik kazanmış hali olan kulüpleri değil, sadece "spor faaliyetleri" ve "gençliğin spora kanalize edilmesini" kapsadığı yönünde oluşan genel yargı olabileceği düşünülebilir.

Bununla beraber belediye ve özel idareler başta olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşlarının kısıtlı kaynaklarıyla amacına en uygun hizmeti etkin ve verimli şekilde üretmelerinin esas olduğu; ancak, özellikle belediyelerin parasal imkânlarının kısıtlı olması nedeniyle yöre halkı için en zaruri ihtiyaçları bile karşılayamadıkları; hatta personel giderlerini ödemede zorlandıkları gibi gerçekler gözönünde bulundurulur ise, ilgili yasalarımızın spora kamusal yardım ve teşvik konusunda salt spor faaliyetleri ile spor kulüplerini ayrı ayrı değerlendirmesinin ve bunlara farklı tavır takınmasının nedeni, sanırım daha iyi anlaşılacaktır.

(*) (Kamu yararına çalışan dernekler konusunda yaptığımız açıklama ile birlikte değerlendirilmesi uygun olacaktır.)